

UDK 811.163.42'28'344
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 1.9.2016.

Lina Pliško
Filozofski fakultet
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
HR-52101 Pula, Zagrebačka 30
lplisko@unipu.hr

Katarina Matanović
OS – SE Giuseppina Martinuzzi Pula
HR-52101 Pula, Santoriova 1
keyt77@gmail.com

IZ FONOLOGIJE ŠEGOTIĆA¹

Sažetak

U radu prikazujemo fonološke značajke naselja Šegotići u istarskoj općini Marčana. Govor Šegotića, koji pripada jugozapadnom istarskom dijalektu, promatramo kroz prizmu dosad istraženih marčanskih govora te u sklopu južne podskupine susjednih barbanskih govora. Zaključuje se da se govor Šegotića ne razlikuje od dosad istraženih marčanskih govora te da kontinuirano krak južne podskupine barbanskih govora.

Ključne riječi: čakavsko narječje, fonologija, jugozapadni istarski dijalekt, općina Marčana, govor Šegotića

---

1 Ovaj je rad sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost projektom IP-2014-09-1946 (Dijalektološka i jezičnopovijesna istraživanja hrvatskoga jezika, voditelj prof. dr. sc. Josip Lisac).

1. Uvod

Šegotići su smješteni na jugoistočnome dijelu Istre u općini Marčana koja sjeverno graniči s općinom Barban, sjeverozapadno s općinom Svetvinčenat i Gradom Vodnjanom, južno s općinom Ližnjan i Gradom Pulom. Općina Marčana prostire se na površini od 131 km². Prema popisu stanovništva iz 2011. imala je 4206 stanovnika. U sastavu općine nalaze se sljedeća naselja: Marčana, Belavići, Bratulići, Cokuni, Divšići, Filipana, Hreljići, Kavran, Krnica, Kujići, Loborika, Mali Vareški, Mutvoran, Orbanići, Pavićini, Peruški, Pinezići, Prodol, Rakalj, Šarići, Šegotići i Veliki Vareški. U sklopu teritorija navedenih naselja nalazi se veći broj naseljenih mjesta: Balići, Biletići, Boduleri, Cetinići, Cveki, Dvori, Krnički Porat, Krvavići, Kuftići, Kužinići, Livovići, Išići, Jovići, Marusi, Matelići, Negričani, Radeki Glavica, Radeki Polje, Stancija Buršići, Stancija Celija, Stancija Elija, Stancija Peličeti, Stancija Stara, Škabići i Valtursko Polje.² Općina Marčana ima 36 km razvedene obale.

Naselje Šegotići sa susjednim mjestima: Malim Vareškima, Velikim Vareškima, Pavićinima, Jovićima, Peruškima, Marusima, Išićima, Mutvoranom, Cokunima i Cvekima čini Proština. Proština je karakterističan i veoma rasprostranjen južnoistarski toponim grčkoga podrijetla *Pròs Tîmon* koji potječe iz vremena bizantske vlasti nad Istrom, a znači javno, komunalno zemljište, najčešće kamenito i ne baš plodno, pogodno za ispašu.

Zanimljivo je da su marčanska naselja dobila svoje ime po prezimenima doseljenika iz Dalmacije tijekom 16. i 17. st. koji su naselili demografski opustošeno područje poslije epidemije kuge. Prema istraživanjima povjesničara Miroslava Bertoše, početkom 1583. Zadrani i Morlaci dobili su investituru u posjede u Marčani (Bertoša 1994: 44).

Danas u Šegotićima žive 22 osobe koje nose prezime Šegota. Obitelji se identificiraju po nadimcima, to su: Luzarovi, Papalini, Savini, Pavići i Grginovi. U Šegotićima se rodio hrvatski političar, novinar i publicist dr. Ante Ciliga.

2. Dosadašnja istraživanja

Mjesni govor Šegotića prema D. Brozoviću (1988: 88) i J. Liscu (2009: 51–72) pripada jugozapadnom istarskom dijalektu.

Taj govor dosad nije opisan, no neki se mjesni govori općine Marčana spominju u starijoj, a opisani su i u recentnijoj dijalektološkoj literaturi. Primjerice, govor Filipane, Prodola, Krnice, Loborike i Marčane, spominju se već u prvoj polovici 20. stoljeća u radovima Josipa Ribarića i Mieczysława Małeckog.

Ribarić marčanske govore smješta u doseljenički »štokavsko-čakavski prelazni dijalekt Slovinaca« (Ribarić 1940: 43), a Małecki u štokavsku grupu govora vodnjanskoga tipa (Małecki 2002: 82–86).

Godine 1964. u sklopu istraživanja jugozapadnoistarskih govora, Mate Hraste posjećuje Marčanu, Rakalj i Krnicu. Ondje je zabilježio imena i dob svojih obavjesnika. To je u Marčani bio Usip Radolović (55), u Raklju Marija Percan (48), a u Krnici Ivan (Ive) Buršić (61). Hraste je istraživao četрнаest jezičnih značajki koje se odnose na fonologiju, naglasni sustav i morfologiju, a trebale su odrediti koliko su jugozapadni istarski govori štokavski, a koliko čakavski. Na kraju istraživanja

² <http://www.marcana.hr/> (3. 6. 2016.).

zaključio je da »jugozapadna Istra nije štokavska pa ni štokavsko-čakavska, kako ju je nazvao Ribarić, nego čakavsko-štokavska, jer u njoj još danas prevladavaju čakavski elementi, a ne štokavski« (Hraste 1964: 28). Štokavska je samo Premantura, Banjole, Vintijan, Vinkuran i Valdebek (Hraste 1964: 28).

Petar Šimunović (1985: 66–72) u članku *Mozaik istarskih govora* prikazao je dijalekatsku sliku Istre. U tom članku spominje mjesni govor Krnice i donosi djelić zapisa izvornoga govora.

Govor Rакlja opisali su Iva Lukežić i Petar Šimunović. Lukežić (1988: 249–270) analizirajući Balotine pjesama iz zbirke *Dragi kamen*, opisala je govor Rакlja, a Šimunović (1988: 271–282) rezultate svojih terenskih istraživanja usporedio je s jezičnim značajkama iz Balotinih pjesama želeći zaključiti koliko se rakaljska čakavština zrcali u pjesnikovu jeziku.

Balotina je zbirka pjesama i danas zanimljiva jezična riznica. David Mandić (2016: 85–119) analizira jezik svih pjesama na fonološkoj i morfološkoj razini te se, za razliku od svojih prethodnika, opširnije bavi naglasnim sustavom koji je zabilježio u Rакlju dok su mu izvorni govornici čitali Balotine pjesme koje izvorno nisu akcentuirane.

Rudolf Ujčić (1988: 121–132) opisao je govor Mutvorana držeći se četrnaest Ivićevih jezičnih značajki koje je u jugozapadnoj Istri provjeravao M. Hraste šezdesetih godina. Na isti je način opisao i govor Marčane (1994: 123–128) u članku *Osnovne značajke marčanskog lokalnog govora*.

U posljednje se vrijeme marčanskim govorima bavi Lina Pliško. Na fonološkoj i djelomice morfološkoj razini opisala je mjesni govor Krnice (2003: 61–69), Orbanića (2006: 83–93), Hreljića (2007: 123–135), Peruška (2008: 739–751) i Lobarike (2011: 176–187), a s Davidom Mandićem govor Marčane (2007: 323–338). Cilj im je bio zabilježiti jezične značajke govora Marčane koje nisu istražili njihovi prethodnici. Samanta Paronić opisala je govor Prodola (Paronić 2014: 165–185) na alijetetnoj, alteritetnoj i arealnoj razini razlikovnosti.

3. Metodologija istraživanja

Ovaj se rad temelji na istraživanjima koja je za potrebe izrade svoga diplomskoga rada pod mentorstvom Line Pliško provela Katarina Matanović. Ona je snimala razgovor sa svojim sumještanima o svakodnevicu i običajima u selu, starim zanatima i školovanju u nekoliko navrata: 2008., 2009. i 2011. Fonološke i morfonološke osobitosti istražene su pomoću *Upitnika za istraživanje jugozapadnih istarskih govora* autorice Line Pliško.

U ispitivanju je sudjelovalo sedam ispitanika.

Fonološke jezične značajke Šegotića u ovome se radu promatraju u kontekstu dosad istraženih marčanskih govora te se uspoređuju s jezičnim značajkama južne podskupine susjednih barbanskih govora kako bismo utvrdili dokud se protežu govori jednakih jezičnih značajki.

4. Rezultati istraživanja

4.1. Vokali

Vokalski sustav Šegotića čini pet dugih i pet kratkih jedinica te silabem *r*.

ī		ū		ĩ		ũ
	ē	ō		ě		ǫ
	ā			ǎ		

Vokalski fonemi ne podliježu distribucijskim ograničenjima; svaki se vokal može ostvariti na svim mjestima u riječi, ispred i iza pojedinih nevokala. Silabem *r* javlja se u jedinom (*třs*, *čřv*, *křv*, *zdřh*), početnom (*řžav*), u središnjem (*četřti*, *střti*) i posljednjem (*zǎpřt*) slogu riječi.

4.1.1. Odras starohrvatskoga poluglasa ə (< *ɚ, *ɛ)

Odras starohrvatskoga poluglasa ə (< *ɚ, *ɛ) u „jakom” je položaju *a* (*dān*, *sān*). Jednaki je odraz – *a* i u „slabom” položaju u primjerima: *kɛdě* > *kadī/di*, *mālin > *mālin*, *mālinar*, *māša > *māša*, *mānojɔ > *nāmon*.

Čakavska vokalizacija poluglasa u „jakom” položaju zrcali se i u zamjenici *čā* (*čɛ > *čā* > *čā*). U govoru Šegotića ovjerena je kao:

– upitno-odnosna zamjenica za značenje ‘ne-osoba’ (‘što’): Svě *čā* si vřga više māsti...; Znāš *čā* ti je buretālko?

– neodređena zamjenica za značenje ‘neživo’ u upitnim rečenicama: Ti rābi *čā*?

– u značenju čestice ‘zar’ i ‘li’ u upitnim rečenicama: Ma, *čā* si mūnjena?

– neodređena zamjenica za značenje ‘neživo’ *niš* (*ni* + *čɛ*) – (‘ništa’): *Niš* mi nī tēško.

– neodređena zamjenica za značenje ‘neživo’ *ništo* (*ne* + *čɛ* – *to* > *nečāto*) – (‘nešto’): ...ne znān nānke ja sāma, *ništo* z vodōn.

– starojezični genitiv zamjenice *ča* *česa/ničesa*: *Ničesa* ni imā.

– uzročni veznik (‘jer’) *aš/zaš* (*za* + *čɛ* > *za* + *čā* > *zač* > *zaš/aš*): ...san bīla poli dōktora za kolīno, *aš* īman oštēčene hřskavice...

Čakavska tendencija jake vokalnosti ostvaruje se i u starojezičnome prijedlogu *və* > *va* kad se javlja kao prefiks u izvedenicama *Vazān* (‘Uskrs’), *vāzmeni* (‘uskrsni’), *vājik* (‘uvijek’). Ti su leksemi ovjereni i u drugim marčanskim govorima te u govorima diljem jugozapadnog istarskog dijalekta (Lisac 2009: 52). Reducirani se oblik *vɛ > *∅* u govoru Šegotića javlja u primjeru *šěnci* < *všenci < *všɛnɛci.

4.1.2. Odras prednjega nazala *ɛ

Praslavenski se samoglasnik *ɛ u čakavskome narječju preoblikovao dvojako – kao *a* ili kao *e*. Moguš je na području Marčane, Krnice, Raklja i »mjestima iznad Krnice i Raklja« (Moguš 1977: 36) ovjerio prijelaz *ɛ u *a* u imenici *jazřik*. Novija istraživanja marčanskih govora potvrđuju takav odraz, primjerice u Krnici (Pliško 2003: 64), ali i odstupanje kao što je u Loborici (Pliško 2011: 178) i Marčani (Pliško, Mandić

2007: 326). Zanimljivo je da se prijelaz *ɛ > *a* sačuvao u osnovi glagola (*jěti > *jati*): *zajāti* ('potjerati blago na pašu') u svim dosad istraženim marčanskim govorima (npr. Pliško, Mandić 2007: 326; Pliško 2008: 742), a taj primjer u jugozapadnom istarskom dijalektu potvrđuje i J. Lisac (2009: 51). Denazalizacija fonema *ɛ u *a* u govoru Šegotića zabilježena je samo u primjeru *jáčmik*, *jačménac* u značenju 'upale žlijezde na oku' (tzv. *ječmenac*).

4.1.3. Preoblike stražnjega nazala *ɔ i samoglasnoga *ɨ

U Šegotićima su, kao i u drugim govorima jugozapadnoga istarskoga dijalekta (Lisac 2009: 52), stražnji nazal *ɔ i samoglasno *ɨ dali u: *mũka*, *mũž*, *rũka*, *zũb*; *vũna*, *sũnce*, *žũt*.

4.1.4. Refleks jata

Praslavenski, odnosno starohrvatski jat (*ě > *e*) dosljedno je zamijenjen vokalom *i*, u korijenskim (*dĩd*, *lĩto*, *crĩkva*, *dĩca*, *cĩla*, *mĩšati*, *ĩsti*, *dvĩ*, *dvĩsto*) i tvorbenim morfemima (*u hĩži* (L jd.), *dĩci* (D mn.), *starĩji* (komp.), *dõli*, *gõri*, *kadĩ*).

Ekavski je refleks jata u korijenskom morfemu zabilježen u imenicama *susěd* i *dělo* te u glagolu *dělati*. Takvi su tzv. stalni ekavizmi prisutni u marčanskim (npr. Pliško, Mandić 2007: 332; Pliško 2006: 87), u susjednim barbanskim (Pliško 2000: 117–127), ali i u drugim jugozapadnim istarskim govorima (Lisac 2009: 51).

4.1.5. Redukcije početnih samoglasnika

Gubljenje početnih samoglasnika relik je prajezičnoga zakona otvorenih slogova po kojem je riječ obično završavala samoglasnikom. Gubljenje početnog samoglasnika jedna je od mogućnosti ukidanja hijata (zijeve)³. U govoru Šegotića u prijedlogu *iz* reducira se početni samoglasnik *i* (*z mōra*). Stariji govornici reduciraju nenaglašeni samoglasnik na početku riječi u primjerima: *otac* > *tãc*, *ovako* > *vãko*, *utorak* > *tõrak*, *ako* > *kõ* i *Amerika* > *Měrika*. Ovakvi su ostvaraji potvrđeni u susjednim barbanskim (Pliško 2000: 150–152) te u drugim jugozapadnoistarskim govorima (Lisac 2009: 52).

4.1.6. Glagoli *krěsti* i *rěsti*

U glagolima *krěsti* ('krasti') i *rěsti* ('rasti') te njihovim izvedenicama i u imenici *rěbac* ('vrabac') u Šegotićima, kao i u drugim marčanskim govorima, npr. Peruškima (Pliško 2008: 747), Orbanićima (Pliško 2006: 90), Prodolu (Paronić 2014: 178–179), zabilježeni su oblici s prijevajnim likom *e*: *krěsti*, 2. l. jd. prezenta *krědeš*, 2. l. jd. imperativa *ne krědi!*; *zarěsti*, 3. l. jd. prezenta *rěste*, 3. l. mn. prezenta *narěstu*. Tako je i u susjednim barbanskim govorima (Pliško 2000: 130).

4.1.7. Neutralizacija predakcenatskog kratkog vokala *o*

Za govor Šegotića karakteristična je i neutralizacija predakcenatskog kratkog

³ Radi se o slijedu dvaju samoglasnika u govoru, pri čemu je prvi na kraju jedne, a drugi na početku druge riječi.

vokala *o* u *u* (*uvī, unī, uvō, unēga, uvāko, ubēča, ugnjīšte, ubjāsnin*). Mlađi govornici podjednako rabe i prednaglasno kratko *o* zbog standardnojezičnoga utjecaja (*ovī, onī, ovō, onēga, ovāko, obēča, ognjīšte, objāsnin*). Zatvaranje kratkoga *o* pred naglaskom ovjereno je primjerice u Orbanićima (Pliško 2006: 90), Raklju (Lukežić 1988: 256), Marčani (Pliško, Mandić 2007: 335), Peruškima (Pliško 2008: 748), u barbanskim govorima (Pliško 2000: 100) te u mnogih jugozapadnoistarskih govora (Lisac 2009: 52).

4.1.8. Kontrakcija

Stezanje dvaju susljednih samoglasnika na artikulaciju prvoga ili drugoga u slijedu, javlja se u zanijekanom obliku prezenta glagola imati (*ne + imaš > neimaš > nīmaš*) te u primjerima *pojas > pās, nijedan > nīdan*. Često se sažimaju nenaglašeni vokali kao u primjeru *lēga < legao*. Upitno-odnosna zamjenica 'koji' te neodređena 'nekoji, neki' u govoru Šegotića javlja se u kontrahiranoj inačici (jd. *kī, kā, kō*, mn. *kī, kē, kā*; jd. *nikī, nikā, nikō*, mn. *nikī, nikē, nikā*), kao što je i u susjednim marčanskim (npr. u Marčani, Pliško, Mandić 2007: 335, Hreljićima, Pliško 2007: 131–132) te barbanskim govorima (Pliško 2000: 131–134).

4.1.9. Prijevoj

Stara samoglasnička alternacija naslijeđena iz praindoeuropskoga razdoblja u govoru Šegotića zabilježena je kod glagola tipa *donēsti – nosīti, zabādāti – bōsti, brāti – bēren* i sl.

4.2. Akcentuacija

Mjesni govor Šegotića ima akcenatski sustav s tri akcenatske jedinice: kratki silazni (ä), dugi silazni (ā) i akut (ã) te prednaglasnu dužinu (ā) i kraćinu (ã). Nema zanaglasne dužine.

U jugozapadnom istarskom dijalektu novi akut naslijeđen iz općeslavenskoga razdoblja prešao je u dugi silazni naglasak (**krāljb > krāl̄j, *piše > piše, *mlādi > mlādi*); jednako je tako i s akutom koji je nastao stezanjem slogova od koji je naglašen bio drugi (**ne hōt'e > nēt'e*) te s onim koji je nastao ranim retrakcijama koje su zahvatile dio hrvatskih govora (**ležēt'i > ležēt'i > ležēt'i* ili *ležēći*). Zatim je djelovalo povlačenje naglasaka s kraja riječi na prethodni slog. U većini je govorâ naglasak povučen samo sa zadnjega kratkoga otvorenog sloga, a u slogu koji je postao naglašen, bez obzira na izvornu dužinu, razvio se akut – kanovačko duljenje (**vodā > vōda*).

U govoru Šegotića akut se ostvario pomicanjem završnoga kratkoga silaznog akcenta s otvorenih slogova na prednaglasnu duljinu. Akut se ostvaruje i pomakom kratkoga akcenta u otvorenoj ultimi na prednaglasnu kraćinu, tzv. kanovački akcent. M. Moguš akcenatski sustav koji karakterizira djelomično pomicanje akcenatskoga mjesta pa makar i u samo jednoj kategoriji, naziva novijim.

Distribucija:

1. Kratki silazni akcent (ä) može stajati na:

– početnome slogu u riječi: *jābuke, māša, rōba, dōma, šīla, bāba, sīgoti, prōkljeti, dēset mīseci, lōkalno, dēlamo*;

- središnjem slogu u riječi: *nikîma, jenëga čovîka, danàska, uvëga, subòte navëčer, Varëški, manëštra, pekljâli, namâzali, u Šegòtićima, Balòte, na vjeronâuku, polugòdište;*
- završnome slogu u riječi, u zatvorenoj ultimi: *Mutvorân, takòv, magâr, utâc, bogât;*
- završnome slogu u riječi, u otvorenoj ultimi: *onî, unò⁴, kadî.*

2. Dugi silazni akcent (â) može stajati na:

- početnome slogu riječi: *mêdiga, grôjze, žënske, jâko, nîdan, stâre, pândule, mâsti, hlâdno, dôjde, ljûdi, Dîvšîćî, mâlo, stâlno, pëti, vânka, pòjdemo, pîšemo;*
- središnjem slogu riječi: *Valtûrci, rukâvi, starînsko, domâće, ubûklo, s karjôlon, salâmu, marëndu, domâču, znâći, sintisâjzer, normâlno, unûtra, talijânskega;*
- završnom slogu riječi, u zatvorenoj ultimi: *štrigûn, Papalîn, takâš, sapûn, gospodâr, kumpîr, z vodôn, kvarnâr, kapîn, petnâjst, morân;*
- završnom slogu riječi, u otvorenoj ultimi: *morâ, nikî, uvê, uvô, unô, režentâ, pastô, vodê, morâ, ovê, imâ, čepâ, sidî.*

3. Akut (ã) javlja se na:

- novim jezičnim pozicijama:

pri pomaku siline s kratkog akcenta na prednaglasnu duljinu: *ugãsilo < ugâsîlo, glãva < glãvã, rûka < rûkã*

pri pomaku siline na prednaglasnu kraćinu tzv. kanovački akcent: *tãko < tãkò, sêlu < sêlû*

4. Prednaglasna dužina (ã): *pãlîti, jãrãm.*

Nevokali

		Labijali	Dentali	Palatali	Velari
Okluzivi	Bezv.	p	t		k
	Zvuč.	b	d		g
Afrikate	Bezv.		c	č	
	Zvuč.			č̣	
Frikativi	Bezv.	f	s	š	h
	Zvuč.		z	ž	
Sonanti		m	n	ń	
		v	l r	l j	

Distribucija fonema uglavnom je slobodna.

Fonem se *ž*⁵ javlja samo u primljenicama (*žîr, žîlâto*). Praslavenska se suglasnička skupina **dj* ostvaruje dvojako: kao *j* u primjerima *tûji, tujîna* i kao *ž*: *mlãži, slãži, tŕži, sãže*. Kod mlađih govornika zabilježili smo i ostvaraj *ẓ̌*: *ròžën, tûžë, grãžani* pod utjecajem hrvatskoga standardnoga jezika.

Afrikata se *ž* u govoru Šegotića, kao i u ostalim čakavskim govorima, ne ostvaruje; zamjenjuje se frikativom *ẓ̌* (*žëp, svidòžba*). Spirant *h* u govoru Šegotića zastupljen je u svim pozicijama. Sonant *l* slivenoga je izgovora (*ljûdi, ljutîka*). Glasovi *č* i *ć* svedeni

4 Kratkosilazni naglasak u otvorenoj ultimi nastao je novijim kraćenjem *onî > onî*.

5 Taj je fonem zvučni parnjak fonema *ć* i ne odgovara fonetski standardnom ili štokavskom *đ*.

su na tzv. „srednje” č.

4.3.1. Zamjena dočetnoga nastavačnoga -m > -n

Zamjena dočetnog nazalnog sonanta -m u nazalni sonant -n pojava je koja je karakteristična za čakavske i dio štokavskih govora zapadnoga dijalekta duž jadranske obale (Lisac 2009: 54–55). U marčanskim se govorima, kao i u govoru Šegotića, ostvaruje u: 1. l. jd. prezenta: ...čã ja znân...; ...ali da jã vïdin di je tïdo...; Ne völin mëko; ...čëkan, grën po marëndu..., u ... 1. l. jd. za tvorbu kondicionala: ...kãko bin rëkla; u I jd. imenica: Tü si öpra s sapünon...; Pod ödmoron...; ...tëton Katarïnon, bãbon Ìvankon, tãton Mlãdenon, sëstron Dorotëon i mãmõn Kõraljkon i pridjeva: ...smo učinili dõma z vëlikon mükon...; ...gümu z ïglon, z pñtenin koncën...; u D mn. imenica: Dãjen brekãn...; ...krãvan, sestran..., u I jd. zamjenica: Öni su vãjk pomãlo s nãmõn...; ...dřvo z unïn cñnin..., u D jd. ...stãlno nan ništo razbñjaju, u D mn. Su nñin krëli prãskve..., u L mn. ...na tñn võzi..., u priloga: ...uglãvnon svë o tëhniki, u prijedloga: Ösin talijãnskega, u brojeva: ...dõšli su pëti od ösan nñih; ...ko ïmaš trestïõsan...

4.3.2. Redukcija sonanta v ispred i između suglasnika i glasa r

Sonant se *v* reducira kao drugi član početne suglasničke skupine u slogu ispred sonanta *r* ili slogotvornoga *r* unutar istoga ili susjednoga sloga (*čëtrtak*, *čëtrti*, *třdi*). Ta pojava, karakteristična za čakavske (Lisac 2009: 53) i kajkavske govore (Lončarić 1996: 95), u govoru Šegotića dosljedno se ostvaruje u starijih govornika, dok u mlađih bilježimo utjecaj standardnojezičnih oblika, što se vidi iz sljedećih primjera: ...to su *třdi* lancuni bili, znaš kako *třdi*...; ...nikì je trëči, *čëtrti* je Marčãna...; ...dřugi i *čëtvřti* su spõjeni ko rãzredi...

4.3.3. Stara suglasnička skupina *čr

Stara se suglasnička skupina *čr zadržala u čakavskom, kajkavskom te u reliktima u staroštokavskim dijalektima. U dijalektima štokavskoga narječja te u ponekim govorima čakavskoga i kajkavskoga narječja preobličena je u *cr*. U govoru Šegotića očuvala se konsonantska skupina *čr (*čřv*, *čřivo*, *čřčak*, *čřipnja*). U pridjevima *cñn* i *crljën* te njihovim izvedenicama prešla je u *cr*. Takve je primjere ovjerio i D. Mandić u Balotinim stihovima uz *črn* i *črljen* (Mandić 2016: 92).

4.3.4. Jotacija dentala t i d te skupina st, sk, zd i zg

Odrazi praslavenske jotacije dentala *t* i *d* u većini su jugozapadnoistarskih govora glasovi č (*plãča*, *sviča*) i ž (*mlãži*, *mëž*). Kao odraz jotacije *d* u Šegotićima se u starijih govornika pojavljuje i *j* (*tùje*, *hùje*), a u mlađih često *đ* (*tùđi*, *grãđani*). Odrazi jotacije skupinã *st/sk* i *zd/zg* (te palatalizacije *sk* i *zg*) u Šegotićima su *št* (*ugnjïšte*, *štucati*, *štïpati*, *klišta*) i *žd* (*dãž*, *dãžda*, *mõždani*). Tako je i u svim dosad istraženim marčanskim govorima npr. u Raklju, (Mandić 2016: 90), Krnici (Pliško 2003: 63), Hreljićima (Pliško 2007: 130), Prodolu (Paronić 2014: 174) te u južnoj podskupini barbanskih (Pliško 2000: 71–74), kao i gotovo u svim jugozapadnoistarskim govorima (Lisac 2009: 63–64). Kao rezultat jotacije *st/sk* pojavljuje se skupina *šč* u prezentu glagola *iskãti* : *ïščën*; *stïškãti* : *stïščën*.

4.3.5. Druga jotacija skupina *st* i *zd*

Druga jotacija djelovala je nakon utrnuća poluglasa u 'slabu položaju' u nizovima u kojima je jer (*ʋ*) stajao između nekoga suglasnika i glasa *j*. Odras druge jotacije skupinâ *st* i *zd* su skupine *šč* – *lišče* i nakon premetanja *zdj* – *grôjze*.

4.3.6. Odras skupinâ *jt* i *jd*

Suglasničke skupine *jt* i *jd* nalaze se u osnovama složenica izvedenih od glagola **iti* (prez. **idete*). Skupinu *jd* nalazimo u oblicima prezenta (*dôjden*, *nâjdu*, *ubâjdemo*), imperativa (*dôjdi*, *nâjdi*) i gl. pridjeva trpnog (*ubâjden*, *nâjden*). Skupina *jt* nastala je stapanjem korijena i infinitivnoga nastavka (stoga se pojavljuje samo u infinitivu): *dôjti*, *nâjti*, *ubâjti*. U Šegotićima se rijetko javlja i okrnjeni oblik infinitiva: *pôj*, *dôj*, *nâj*, što je ovjereno i u Raklju (Mandić 2016: 92) i barbanskim govorima (Pliško 2000: 134–136).

4.3.7. Skupine *kl* i *gn*

Suglasničke skupine *kl* i *gn* jotacijom prelaze u *kl̂* i *gn̂* u primjerima: *pròkljet*, *gnjòj*.

4.3.8. Skupine *mn* i *m̂n̂*

Nazalni sonant *n* u skupini *mn* disimilira u *vn* (*sedamnaest* > *sedavnâjst*; *gumno* > *gûvno*), a u skupini *m̂n̂* u *m̂l̂* (*dimnjak* > *dîmljak*). Isto je zabilježeno i u Prodolu (Paronić 2014: 181).

4.3.9. Rasterećenje napetosti u rubnim zonama sloga

U Šegotićima se zamjenjuje afrikata frikativom u primjerima: *n̂š* < *n̂šč*, *ãš* < *ãšč*; okluziv frikativom: *n̂ðhta* < *nokta*; *h* < *k* (prijedlog). Potpuna redukcija okluziva je u primjerima: *ĵna* < *jedna*, *ĵno* < *jedno*, *n̂di* < *nigdi*. Na početku riječi suglasnički skup (okluziv + afrikata) *pč* reducira se u *č̂*: *pčela* – *č̂ela*, (okluziv + okluziv) *pt* > *t*: *ptica* – *t̂ič̂*, (okluziv + frikativ) *pš* > *š̂*: *pšenica* – *š̂enica*, a na kraju riječi (frikativ + okluziv) *žd* > *ž̂*: *kiša* – *d̂áž̂*. Tako je i u drugim marčanskim govorima, primjerice u Marčani (Pliško, Mandić 2007: 332), Lobarici (Pliško 2011: 180) i širom jugozapadnoga istarskoga dijalekta (Lisac 2009: 55).

4.3.10. Palatalizacija

Palatalizacija je zamjenjivanje nepalatalnih suglasnika palatalnim u V jd., u aoristu i ispred pojedinih sufikasa. Budući da u govoru Šegotića nema aorista, palatalizacija se javlja samo u V jd. m. r. imenica *čovik* > *čoviče*, *Bòg* > *Bòže*, *dûh* > *dûše*, *ùjak* > *ùjće* te u prezentu (*pěčen*, *rěčen*) što se analogijom proširilo na 3. l. mn. (*pěču* umjesto *peku*) i na imperativ 3. l. mn. gdje je palatalizacija zamijenila sibilizaciju (*rěčite* umjesto *recite*).

4.3.11. Sibilizacija

U čakavskim, kajkavskim i zapadnim štokavskim govorima sibilizacija je dokinuta, stoga u govoru Šegotića imamo primjere L jd. ž. r. u *lūki, na tēhniki, na nōgi, na rūki* i N mn. m. r. *sviđōki, vrāgi, orihi, junāki* bez sibilizirane osnove.

4.3.12. Novija proteza

Novija proteza je u jugozapadnoistarskih govora rijetka pojava (Lisac 2009: 55). U govoru Šegotića, kao i u drugim marčanskim govorima, npr. u Marčani (Pliško, Mandić 2007: 336) ili u Lobarici (Pliško 2011: 185), zabilježen je samo primjer *jōpet*. U imenici *jāpno* (*vapno*) početno *v* zamijenjeno je sa *j* (osl. **vapъno*).

4.3.13. Metateza (premetanje)

Govornici mjesnoga govora Šegotića rabe metatezirani oblik akuzativa i genitiva množine osobne zamjenice oni : njih > ih/hi te u riječima izvedenima od zamjeničkoga korijena **vъs*: *svēga, svi, svē, svīma; svā o, svāken* itd. te izvedenice *svūd, svejēno*.

Metateza je i u primjerima *grōjze; vrājži* i *bōžži*, gdje se premeću fonemi *ž* i *j* te u I jd. osobne zamjenice *ja – s nāmon < sa mnom*.

4.3.14. Promjena završnoga -l u -a

U govoru Šegotića, kao i u mnogim čakavskim (Lisac 2009: 52, 146) i nekim štokavskim (Lisac 2003^b: 55) govorima, *l* na kraju riječi prelazi u *a*. Ako je ispred završnoga *l* samoglasnik *a*, on se stapa sa *a* koji je dobiven od *l* i tako nastaje dugo *ā* (*rēkal > rēkāā > rēkā*). Kada ispred završnoga *a* stoji drugi samoglasnik (*e, i, u, o*), između tih dvaju samoglasnika umeće se epentetsko *i* (*debēja, ubūja, gōja, cīja*). Kod imenica, ako je ispred novoga *a* bilo *o*, oni se stapaju u *ō* (*vō, sō*), a može se i čuvati na kraju riječi (*bōl, sōl, vōl*) što se zapravo dogodilo samo kod najmlađe obavjesnice, vjerojatno pod utjecajem hrvatskoga standardnoga jezika ili gradskih govora. Na završetku unutrašnjeg sloga finalno se *-l* ne gubi (*dōlci, tēlci, bōlan, mūlci, stōlci, pālci*), ali ima i primjera gdje se ono gubi (*kōci, bōna, pōdne < poldne*).

4.3.15. Rotacizam ž > r

U govoru Šegotića rotacizam se javlja u prezentskoj osnovi glagola *moći* i njegovim izvedenicama *pomoći, pomoren* (< **mogni*: (*po*)*mōren, (po)mōreš, (po)mōre, (po)mōremo, (po)mōrete, (po)mōru*). Osim u ovom primjeru, rotacizam se javlja i u priložima *nīderi* (< *nigdire*) i *svāderi*.

Zaključak

Mjesni govor Šegotića prema analiziranim jezičnim značajkama pripada jugozapadnom istarskom dijalektu. U odnosu na dosad istražene marčanske mjesne govore: Hreljiće, Krnicu, Lobariku, Marčanu, Mutvoran, Orbaniće, Peruške, Prodol, Rakalj te južnu podskupinu barbanskih govora kojoj pripadaju naselja imenom Manjadvorci, Rebići, Hrboki, Borinići, Škitača, govor Šegotića dijeli iste jezične

značajke (primjerice: ikavski refleks jata u leksičkome i gramatičkom morfemu, zamjenica ča i njezini oblici, refleks $*\epsilon > a$, prelazak $*\rho$ i $l > u$, noviji troakcenatski sustav, promjena $a > e$ u korijenu glagola *krasti* i *rasti* te imenici *vrabac* (*rebac*), neutralizacija predakcenatskog kratkog vokala *o* u *u*, redukcije vokala, kontrakcije, rezultati jotacije starih suglasničkih skupina, štakavizam, zamjena krajnjega $l > a$, rotacizam...). Možemo zaključiti da se tip barbanskih južnih govora nastavlja i na području općine Marčana. Buduća će istraživanja pokazati jesu li i drugi marčanski govori kompaktni te, u konačnici, pokazati dokud se protežu govori istih jezičnih značajki.

Literatura

- Bertoša, M. (1994). „Mletačka stoljeća Marčane”. U Goran Filipi (ur.), *Marčanski zbornik*, 1 (str. 43–49). Pula: Koordinacija istarskih ogranaka Matice hrvatske.
- Brozović, D.; Ivić, P. (1988). *Jezik, srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod Miroslav Krleža.
- Hraste, M. (1964). *Govori jugozapadne Istre*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Lisac, J. (2003^a). „Nastanak i razvoj jugozapadnoga istarskog dijalekta”. *Nova Istra*, 2, 195–198.
- Lisac, J. (2003^b). *Hrvatska dijalektologija 1., Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lisac, J. (2009). *Hrvatska dijalektologija 2., Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lončarić, M. (1996). *Kajkavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Lukežić, I. (1988). „Jezična struktura u Balotinim pjesmama”. *Susreti na dragom kamenu 1988*, 249–270.
- Mandić, D. (2016). „Jezik Balotina *Dragog kamena* – lingvistička analiza”. *Filologija*, 64, 85–119.
- Maček, M. (2002). *Slavenski govori u Istri*. Rijeka: Hrvatsko filološko društvo.
- Moguš, M. (1977). *Čakavsko narječje. Fonologija*. Zagreb: Školska knjiga.
- Paronić, S. (2014). „Jezične osobitosti mjesnoga govora Prodola”. U Slaven Bertoša (ur.), *Barbanski zapisi, Zbornik radova znanstvenoga skupa „Barban i Barbanština od prapovijesti do danas”, 3. Memorijal Petra Stankovića „Barban u srcu”, 2* (str. 165–186). Barban: Općina Barban.
- Pliško, L. (2000). *Govor Barbaštine*. Pula: Filozofski fakultet u Puli.
- Pliško, L. (2003). „Fonološki i morfonološki opis mjesnoga govora Krnice”. *Čakavska rič*, 1–2, 61–69.
- Pliško, L. (2006). „Jezične značajke mjesnoga govora Orbanići”. *Croatia et Slavica Iadertina*, 2, 83–93.
- Pliško, L. (2007). „Mjesni govor naselja Hreljići – prilog poznavanju govora općine Marčana”. U Silvana Vranić (ur.), *U službi Rijeka jezika, Zbornik u čast Ivi Lukežić* (str. 123–135). Rijeka: Filozofski fakultet.
- Pliško, L.; Mandić, D. (2007). „Dijalektološki povratak Marčani”. *Čakavska rič*, 2, 323–338.
- Pliško, L. (2008). „Mjesni govor naselja Peruški – prilog opisu govora Marčanštine”. U Ines Srdoč Konestra, Silvana Vranić (ur.), *Riječki filološki dani 7* (str. 739–751). Rijeka: Filozofski fakultet.

- Pliško, L. (2011). „Mjesni govor Loborike”. *Tabula*, 9, 176–187.
- Pliško, L.; Mandić, D. (2011). *Govori općine Ližnjan*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- Ribarić, J. (2002). *O istarskim dijalektima*. Pazin: Josip Turčinović d. o. o.
- Ujčić, R. (1994). „Osnovne značajke marčanskog lokalnog govora”. U Goran Filipi (ur.), *Marčanski zbornik*, 1 (str. 123–128). Pula: Koordinacija istarskih ogranaka Matice hrvatske.
- Ujčić, R. (1988). „Neke značajke mutvoranskoga lokalnoga govora”. *Prilozi o zavičaju*, 5, 121–132.

Tekst na mrežnoj stranici

„Opći podaci o Općini Marčani”

<http://www.marcana.hr/> (3. 6. 2016.)

FROM THE PHONOLOGY OF THE ŠEGOTIĆI DIALECT

Abstract

This paper presents the phonological features of the dialect of Šegotići, a village situated in the Istrian Municipality of Marčana. The Šegotići dialect is viewed through the prism of the previously studied Marčana-type idioms (Hreljići, Krnica, Loborika, Marčana, Mutvoran, Orbanići, Peruški, Prodol, Rakalj) and in relation to the southern sub-group of the neighbouring Barban group (Manjadvorci, Rebići, Hrboki, Borinići, Škitača). The conclusion is that the dialect of Šegotići does not differ from the above-mentioned Marčana-type idioms and that it represents a continuation of the southern sub-group of the Barban dialect group.

Key words: Šegotići idiom, čakavian dialects, Southwest Istrian dialect, phonology, Municipality of Marčana